

GVS JARO 2020
1. PŘEDNÁŠKA
ÚVODNÍ INFORMACE + ÚVOD DO ZEMĚDĚLSTVÍ

JH 2020

Struktura přednášek GVS

ZEMĚDĚLSTVÍ

- Úvod do zemědělství
- Lokalizační faktory
- Zemědělství ve světě
- Společná zemědělská politika EU
- Vliv zemědělství na životní prostředí

PRŮMYSL

- Úvod do průmyslu
- Lokalizační faktory průmyslu
- Těžba, hutnictví a energetika
- Ostatní odvětví průmyslu
- Moderní průmysl, High-tech

INFORMACE O ZKOUŠCE

- 4 kredity
- Odevzdání zadaných cvičení ve stanoveném termínu a odpovídající kvalitě. Bez odevzdání cvičení není možné absolvovat zkoušku.
- Závěrečná písemná zkouška obvykle obsahuje 12 otevřených otázek hodnocených 12 body. K úspěšnému zvládnutí je potřeba dosáhnout min. 7 bodů.
- Písemná zkouška může být nahrazena ústní zkouškou.

ÚVOD DO SE GEOGRAFIE

SOCIAL

ENVIRONMENTAL

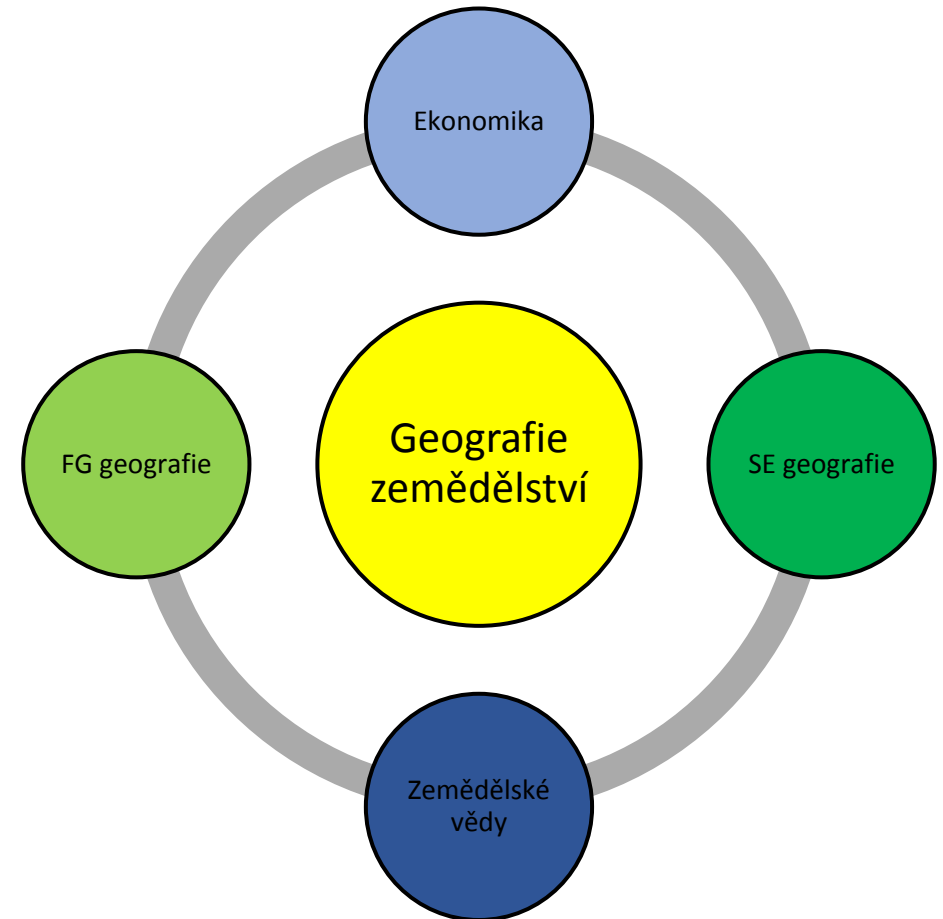

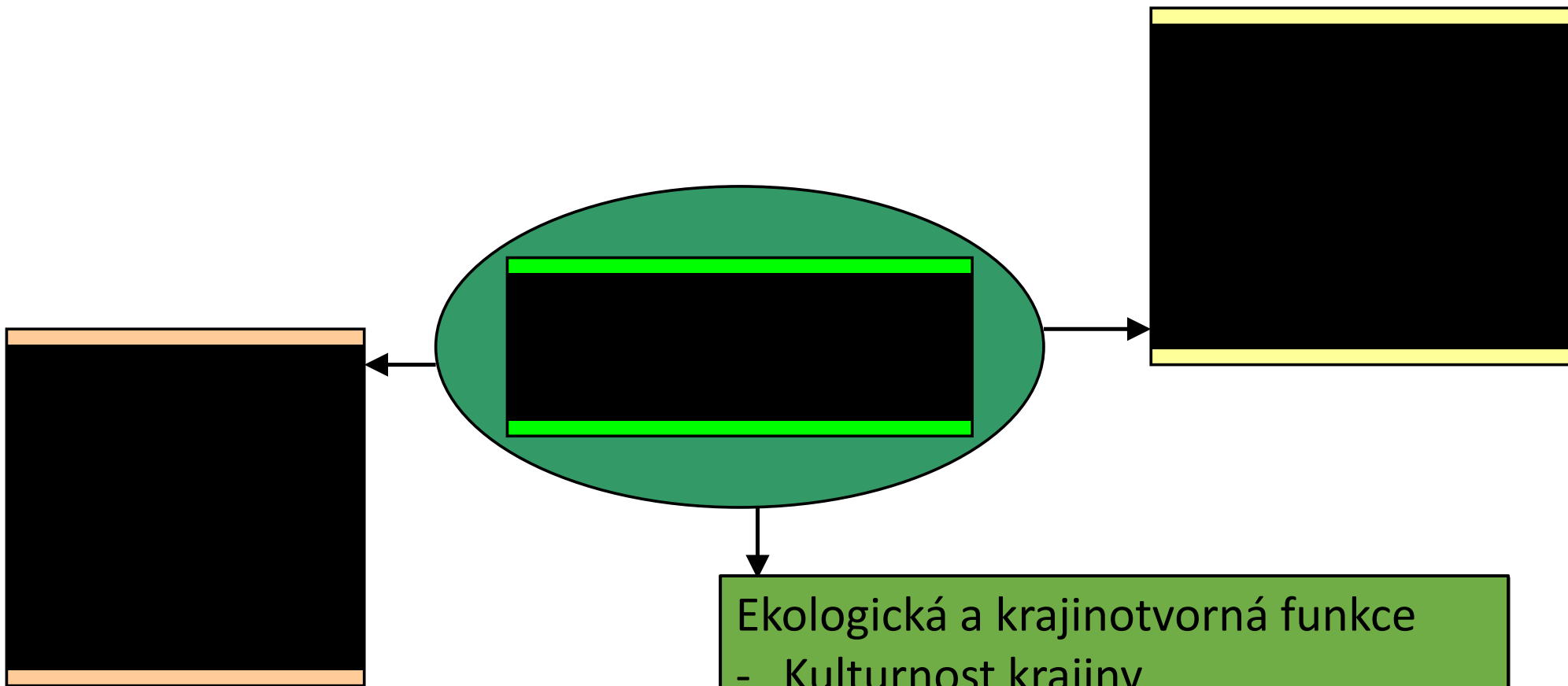
ECONOMIC

- Socioekonomická geografie studuje formování, fungování a vývoj sociálních, kulturních a ekonomických prvků, složek, jevů či procesů v prostoru (jev – část procesu či prvku)
- Socioekonomická geografie studuje diferenciaci, integraci a organizaci prostorových socioekonomických prvků v krajinné sféře
- V obou definicích vystupuje prostor, resp. prostorový aspekt nebo pojetí, charakteristické pro celou skupinu vědních disciplín (geografických, prostorových, regionálních).
- Struktura SE geografie – dílčí disciplíny:
 - geografie obyvatelstva a sídel (představuje páteř celého systému)
 - geografie ekonomická (často dále členěna na část výrobní a nevýrobní)
 - geografie politická (orientující se na politické a správní struktury) - dodnes není obecná shoda, zda ji zařadit mezi dílčí disciplíny socioekonomické geografie nebo na její úroveň

ÚVOD DO GEOGRAFIE ZEMĚDĚLSTVÍ

- Postavení v kontextu geografických věd: typická mezní, hraniční disciplína. Souvisí s některými dalšími tak těsně, že mezi nimi nelze vést zcela ostrou hranici
- Geografie zemědělství se zabývá studiem druhů a výsledků využití půdy, systémem rostlinné a živočišné výroby v jejich vztahu ke způsobu hospodaření, faktorům přírodního prostředí, obyvatelstvu a jeho způsobům výroby a ostatním hospodářským odvětvím.
- Dále se zaměřuje na studium a klasifikaci forem územní organizace zemědělské výroby, na stanovení výrobních typů zemědělství zemědělskou regionalizaci a analýzu zemědělských regionů (RAKITNIKOV 1970)
- Při plnění těchto úkolů se při socioekonomicko-geografické interpretaci územních rozdílů zemědělské výroby hodnotí nejen rozdílnost podmínek přírodního prostředí, ale i stupeň intenzity a produktivity výroby

Ekologická a krajínovorná funkce

- Kulturnost krajiny
- Ekologická stabilita a rozmanitost
- Správa přírodních zdrojů

POČÁTKY GEOGRAFIE ZEMĚDĚLSTVÍ

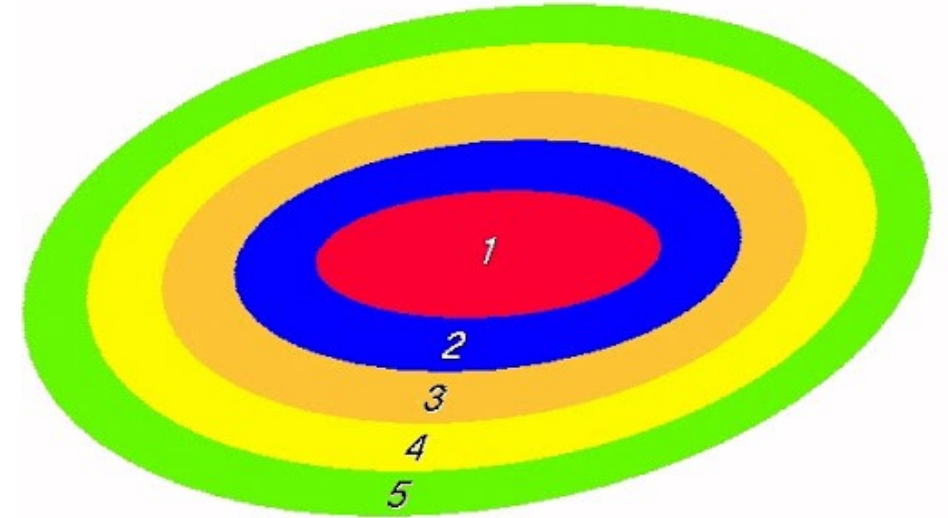
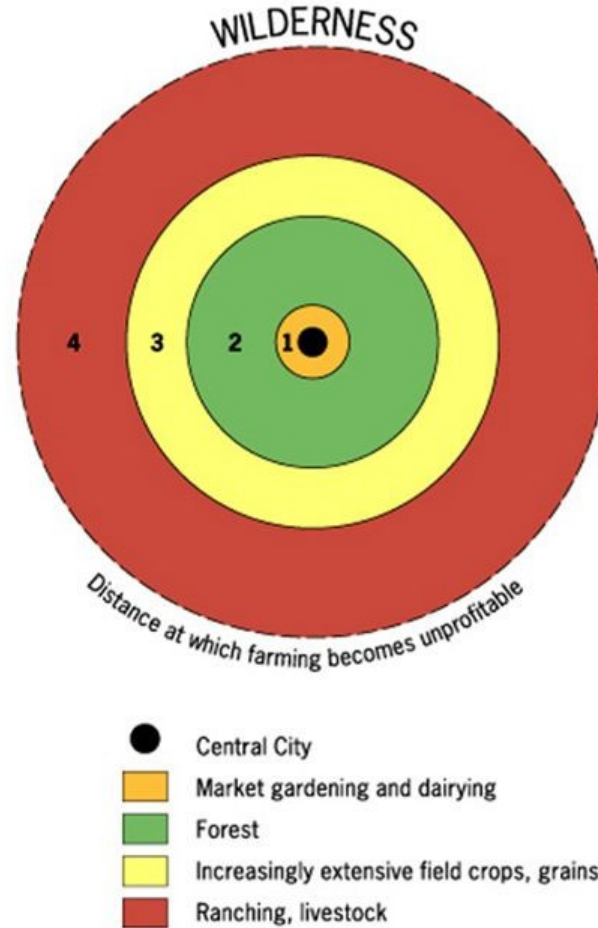
- **Práce z 1. poloviny 19. století**
 - popis jednotlivých regionů
- **Na přelomu 19. století**
 - zkoumání vlivu přírodních faktorů,
 - Podmínek rozmístování zemědělské výroby
- **Po 1. světové válce**
 - otázky zajištění potravin a problémy ekonomického rozvoje
 - využití země, typologie a regionalizace zemědělství

- Mezi zakladatele geografie zemědělství je řazen **J. H. von Thünen** – teorie o rozmístování zemědělské výroby (1826)
- **W. Götz** – vymezení geografie zemědělství (regionalizace zemědělství)
- **J. P. du Grenédan** – první učebnice geografie zemědělství (1903)
- ČR: První práce na počátku 20. stol. (**V. Dvorský, F. Štůla**), **Věžník, P. Spišiak (SR), Bičík, V. Jančák**

■ Von Thünen Model

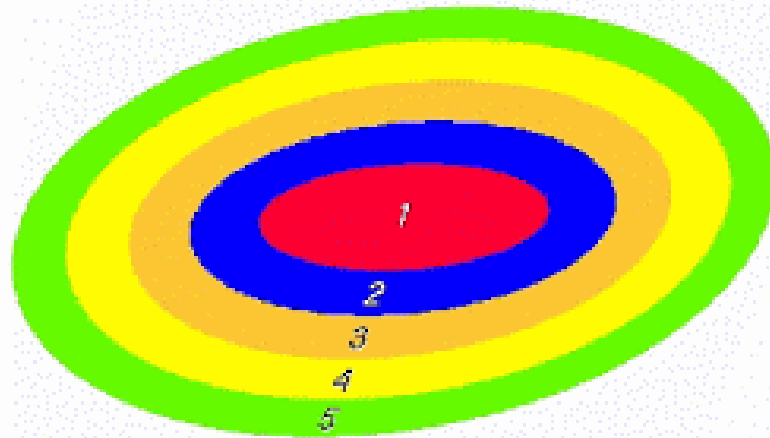
- What farmers produce varies by distance from the town, with livestock raising farthest from town.
- Cost of transportation governs use of land.
- First effort to analyze the spatial character of economic activity.

1. City
2. Intensive Agriculture
3. Forest Resources
4. Grain Farming
5. Livestock Farming

Von Thünen model: Teorie rozmístění zemědělské výroby

Von Thunen's Isolated State

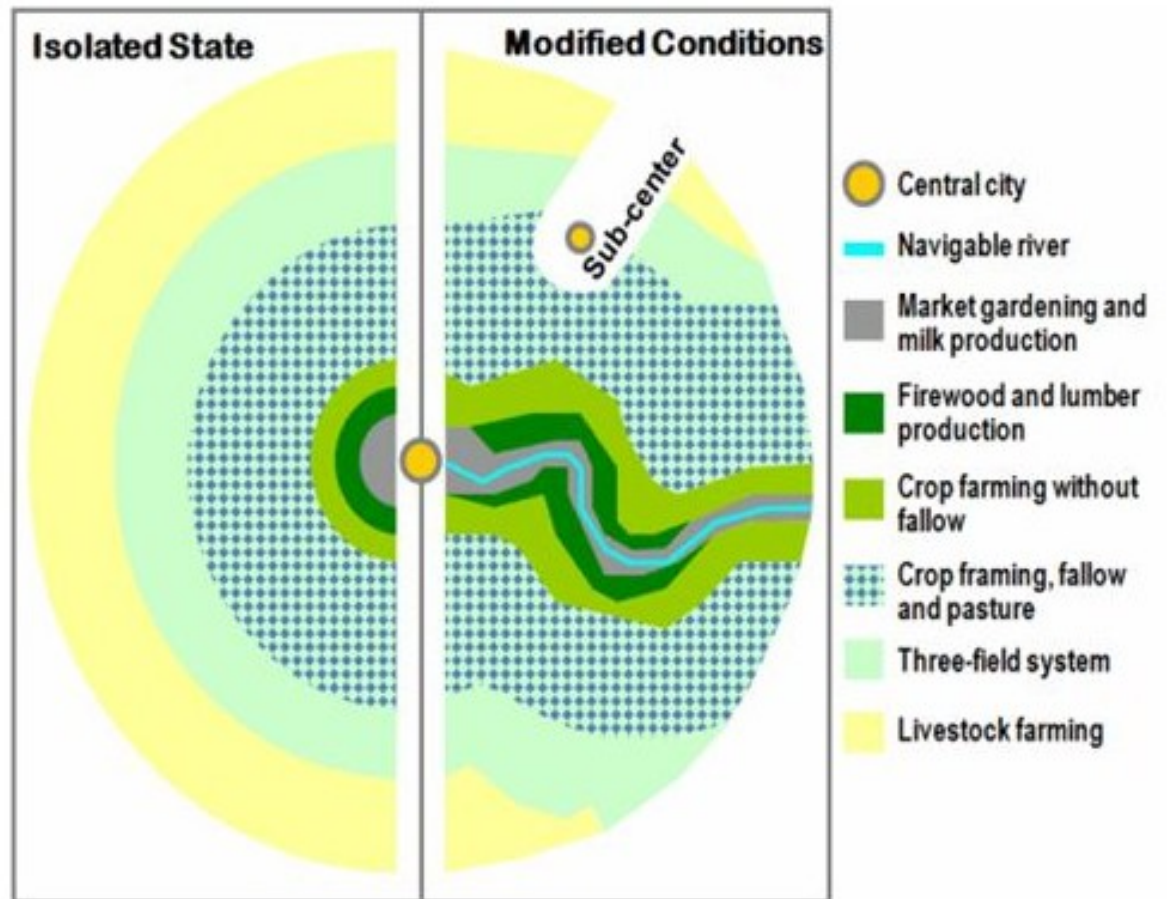
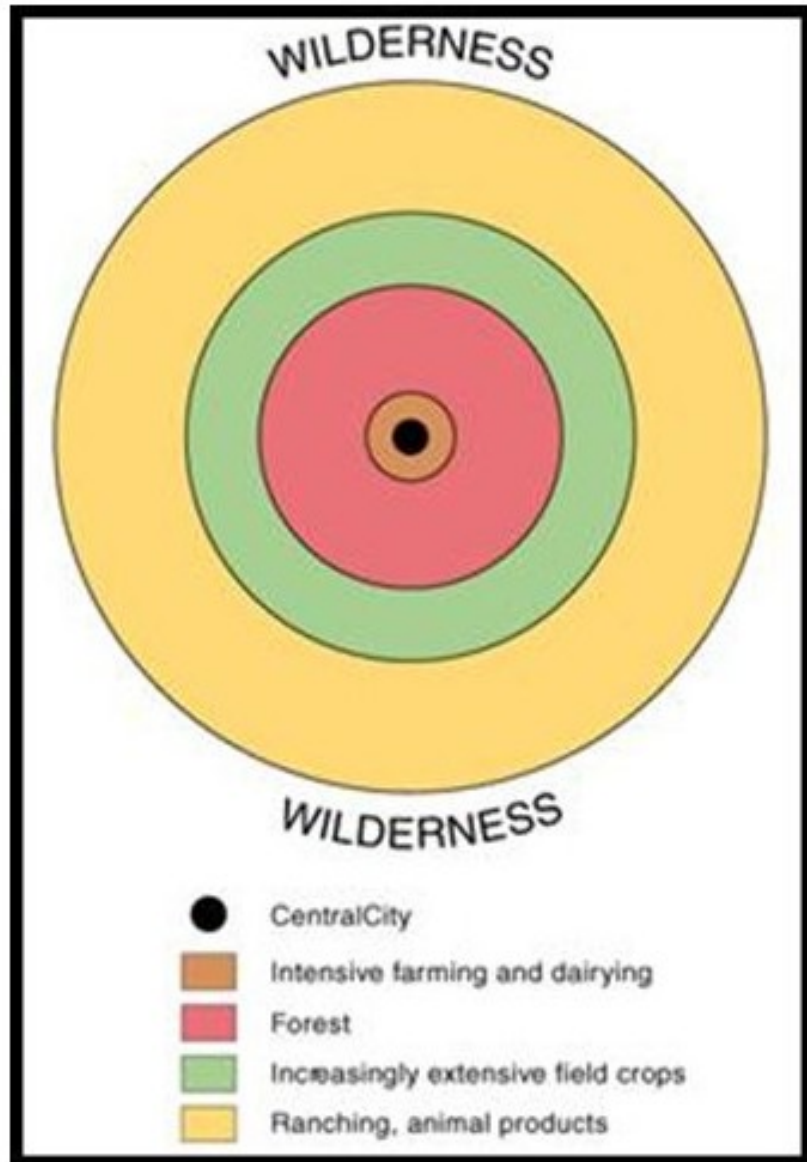
1. City
2. Intensive Agriculture
3. Forest Resources
4. Grain Farming
5. Livestock Farming

Spatial Selection
Thunen's Isolated State

-ASSUMPTIONS-

- The State Is Entirely Agrarian Society
- No Connection With Outside World
- Equal Fertility Through The Entire State
- No Network Systems (eg. Roads And Rivers)
- No Interruptions By Economic Externalities

ETC...

GEOGRAFIE ZEMĚDĚLSTVÍ DNES

- Více propojena s geografií venkova
- Hlavní témata geografie zemědělství ve vyspělých zemích
 - Zemědělská politika
 - Dodavatelско-odběratelské vztahy
 - Vývoj venkovského prostředí
 - Globální problém hladu
 - problematika rozvojových zemí

VÝVOJOVÉ SMĚRY GEOGRAFI E ZEMĚDĚLS TVÍ

Popisný – (1. pol. 19. stol.) – reprezentují ho první práce zaměřené na popis charakteru zemědělství daného regionu (HANG, GETZ)

Statistický – (70. a 80. léta 19. stol.) – formulování základních, obecných a nových metodických postupů, s využitím prvních statistických údajů – užívají se kvantitativní metody (HAHN)

Ekonomický – zbožíznalecký – studium ekonomických a tržních podmínek v hospodářství – pochopení a využití produkčních a tržních podmínek zemědělských produktů (CHISHOLM)

Historický – (konec 19. a začátek 20. stol.) – vznik a šíření zemědělství jako hospodářské činnosti člověka – hledání center domestikace kulturních rostlin (HETTNER, DECANDOLLE, HAN, SAUVER, VAVILOV)

Výzkum zaměřený na využívání země (STAMP, KOSTROWICKI)

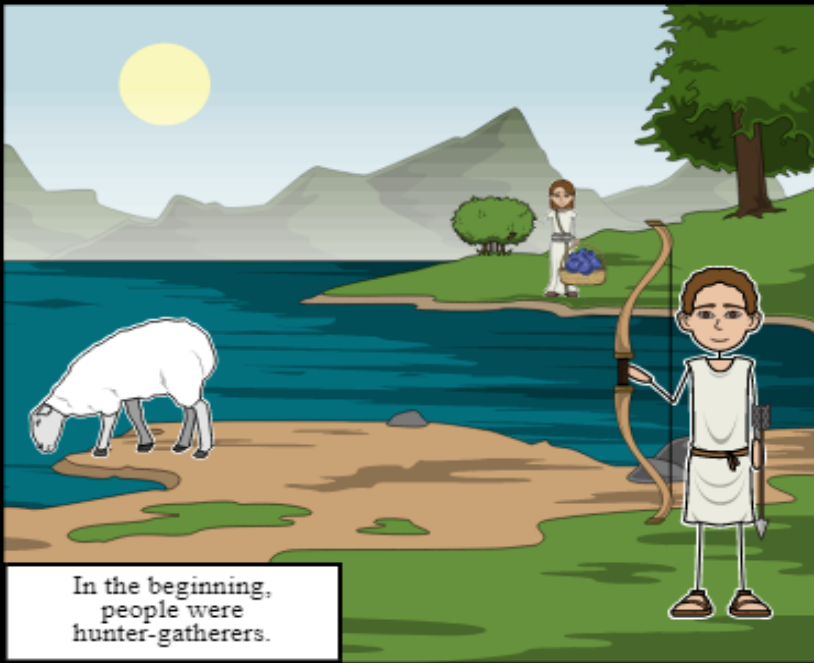
Výzkum vztahů mezi zemědělstvím a obyvateli – zdůrazňuje se závislost zemědělství na kulturních i hospodářských podmínkách (BERNHARD, KASTRO, SORE)

Regionalizace a zemědělská typologie – (počátek 20. století) – rozsáhlé používání statistických údajů kartografické vyjadřování sledovaných jevů (ENGELBRECHT, BAKER, FINCHE, KOSTROWICKI)

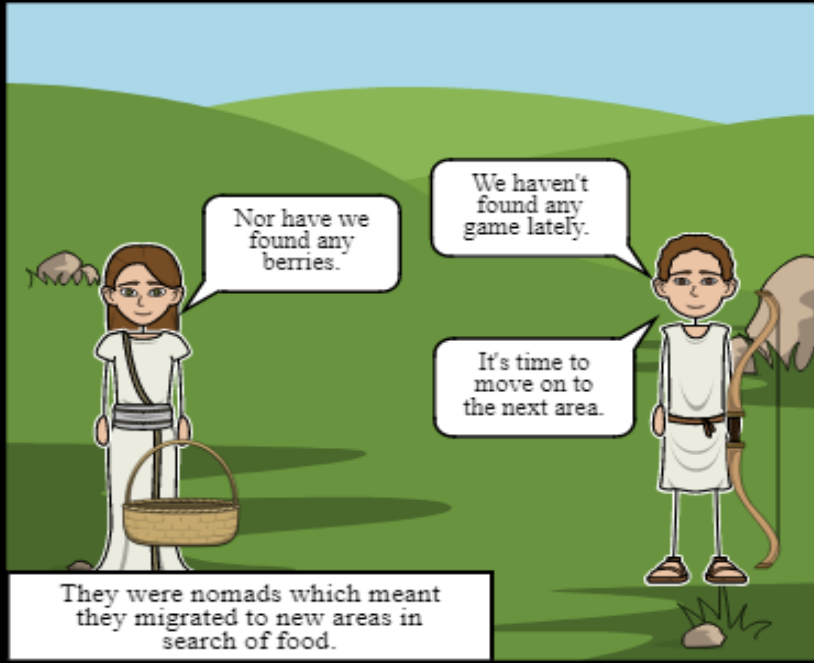

ZEMĚDĚLSTVÍ

- Je možné charakterizovat jako vědomé obhospodařování půdy za účelem výroby rostlinných a živočišných produktů pro uspokojování potřeb lidské společnosti
- Zemědělská výroba je hospodářská činnost, kterou společnost uskutečňuje, organizuje, a tedy i rozmísťuje v rámci určitého prostoru, ve společenských a přírodních podmínkách značně regionálně diferencovaných
- Z toho plyne i rozdílná kvalita zemědělské výroby mezi jednotlivými regiony (státy)
- Zemědělství, jako odvětví materiální výroby, slouží svými produkty především k uspokojování základní existenční potřeby člověka – je zdrojem potravin rostlinného i živočišného původu nutných k výživě obyvatelstva.
- Zemědělská výroba se tak podílí rozhodující měrou na vývoji životní úrovně společnosti.
- Mimo potravin pro spotřebu v čerstvém stavu a surovin, zpracovaných potravinářským průmyslem, je zemědělství též producentem různých surovin pro jiná průmyslová odvětví.
- Zemědělství se vyznačuje velkou závislostí na přírodních podmínkách. Tato závislost má svou příčinu především v objektivní realitě přírodou daného územního rozmístění ploch zemědělské půdy, která slouží zemědělské výrobě jako její základní výrobní prostředek.
- Hlavním obsahem zemědělství je biologická prvovýroba, v níž činnost člověka spočívá v usměrňování růstu rostlinných a živočišných organismů.

In the beginning, people were hunter-gatherers.

Nor have we found any berries.

We haven't found any game lately.

It's time to move on to the next area.

They were nomads which meant they migrated to new areas in search of food.

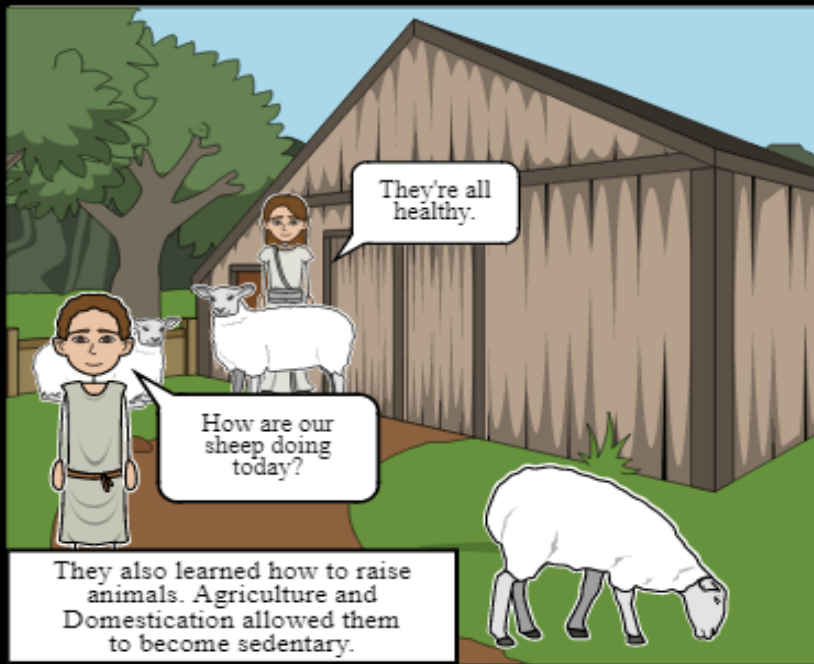
Weren't we already here?

Yes, but there wasn't any grain or berries in sight.

Due to the surplus amount of food, this community's population started to grow.

Soon after that they learned how to grow crops on their own which gave them a constant supply of food.

They're all healthy.

How are our sheep doing today?

They also learned how to raise animals. Agriculture and Domestication allowed them to become sedentary.

Due to the surplus amount of food, this community's population started to grow.

Caucasus

Anatolia

Aşıklı Höyük

Hallan Cemi

Hacilar

Catalhöyük

Nevalı Cori

Tigris

Shanidar

Cayönü

Jerf el Ahmar

Göbekli Tepe

Tell Mureybit

Jarmo

Parekklishia-Shillourokambos

Abu Hureyra

Zeribar

Cyprus

Euphrates

Ganj Dareh

Tell Aswad

Mesopotamia

Ali Kosh

Huleh

Enyan

Jericho

Ain Ghazal

Egypt

HISTORIE ZEMĚDĚLSTVÍ

Sběrné hospodářství

Nejnižší stupeň hospodářské činnosti, člověk sbírá bez nástrojů potravu, nestará se o obnovu

Lov

Vyšší stupeň materiální kultury a hospodářské činnosti
Člověk začal myslet a používat nástroje (zbraně)

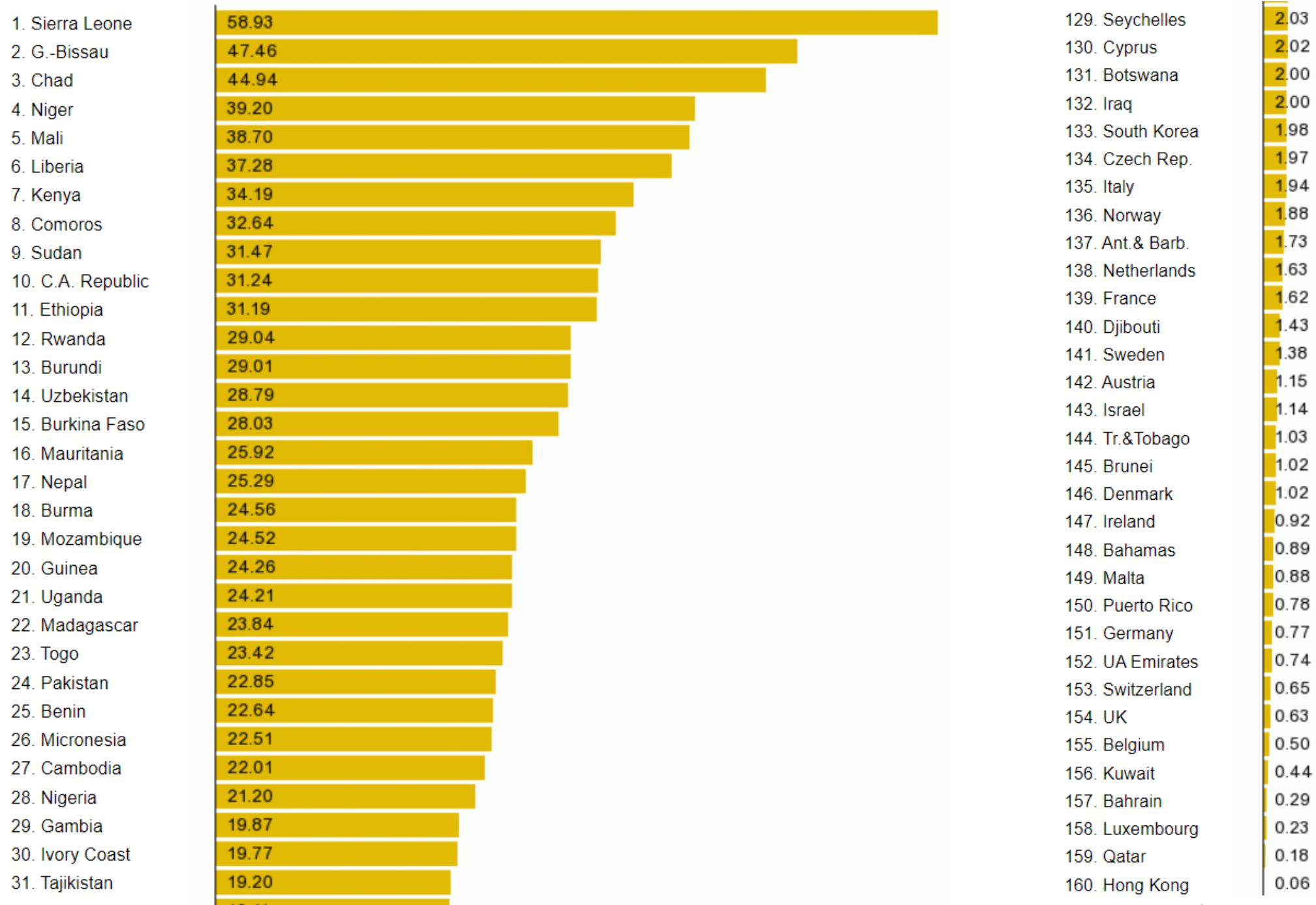
Období, kdy končí lov a začíná se věnovat půdě = neolitická revoluce

V JZ Asii zřejmě člověk začal poprvé vědomě obdělávat půdy, odtud se zemědělství začalo šířit

Člověk se usazuje, začíná pěstovat plodiny a dokáže vytvořit nadprodukcii = civilizační rozvoj – obyvatelstvo se mohlo věnovat obchodu, výrobě → dochází k první hierarchizaci a ke vzniku prvních států

PODÍL ZEMĚDĚLSTVÍ NA HDP V KONTEXTU EU

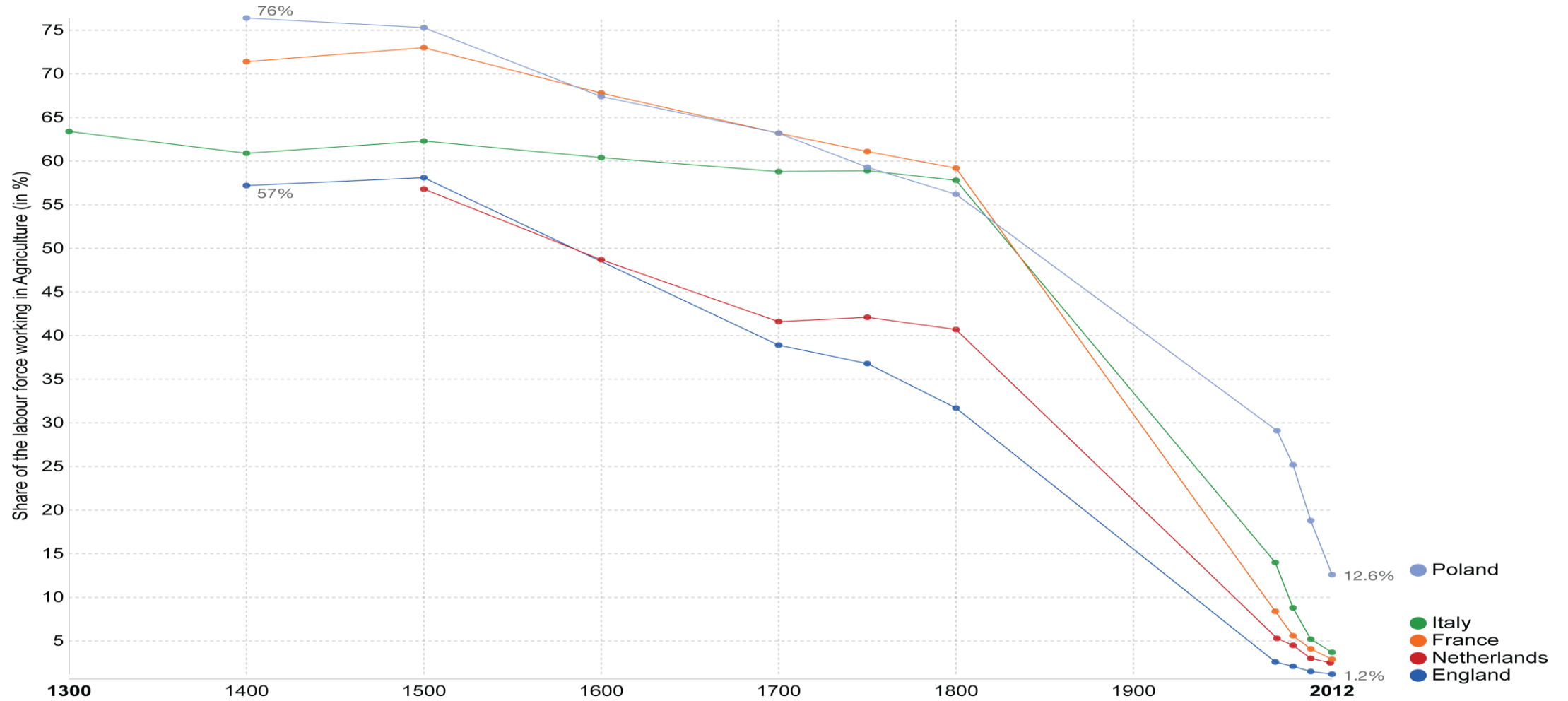
✓ \emptyset EU 27 = 2,2% HDP (vlastní zemědělství), 2,9% včetně lesnictví a rybnářství (Eurostat)

méně než 1,5%	CZ, SK, LUX, GB, SWE
1,5% - 2,0%	FIN, LOT, NĚM, BEL, SLOVIN, PORT
2,0% - 2,5%	IRL, DAN, EST, LIT, POL, RAK, MAĎ, ITA, MAL
2,5% - 3,0%	ŠPA, FRA, NIZ, BUL, KYPR
více než 3%	ŘEC, RUM

POSTAVENÍ ZEMĚDĚLSTVÍ V HOSPODÁŘSTVÍ

- Zemědělská výroba produkuje menší část z hrubé hodnoty materiálních statků vytvořených lidskou společností.
- Na celkové produkci materiální výroby se podílí 15–20 %.
- Problém stanovení skutečné produkce – podíl naturální (samozásobitelské) produkce – odhady
- V rámci světového průměru tak existují značné regionální diference
- Absolutně objem zemědělské výroby stále roste, avšak podíl na materiální produkci se nadále snižuje.
- ZV se rozvíjí pomaleji než průmyslová výroba, vliv přírodního prostředí, nižší produktivita práce apod.
- Zemědělská výroba musí respektovat určitý rytmus výrobního procesu s daleko menší kontrolovatelností vnějšího prostředí a vlivů.
- Ani rychlý růst vkladů do ZV, nemusí vždy vést ke zvýšení tempa rozvoje

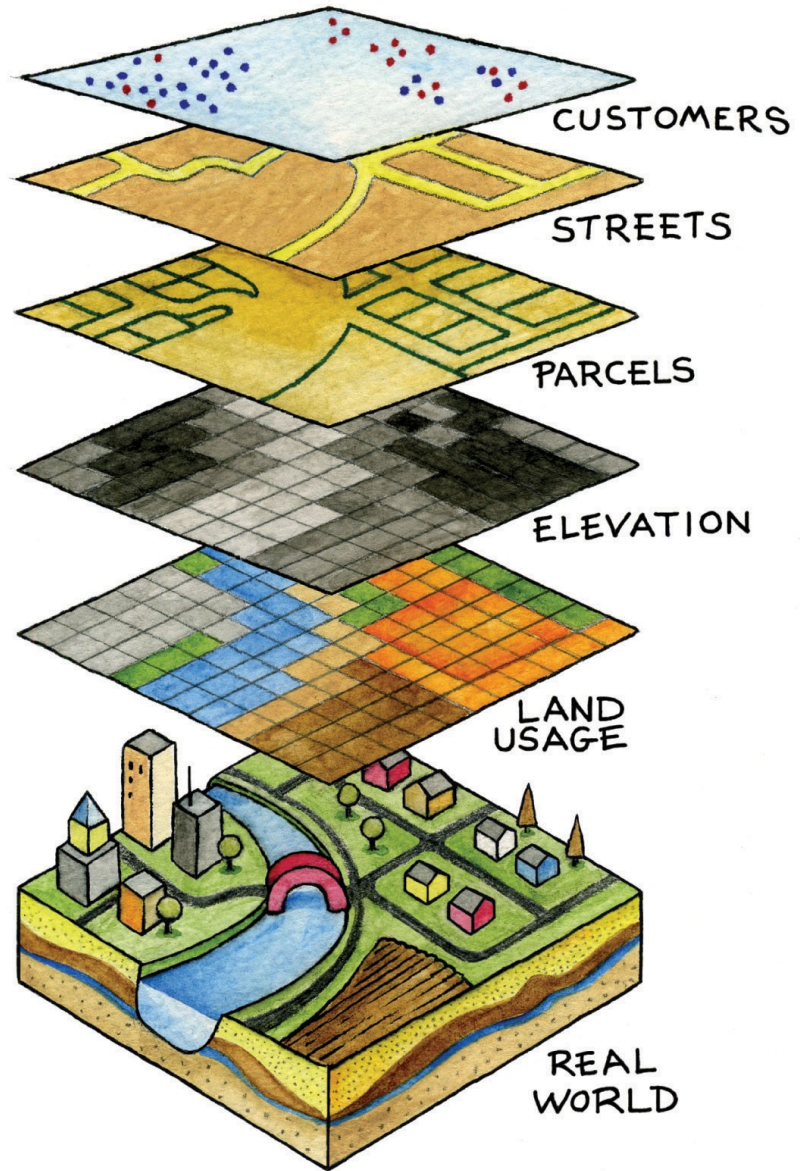
Share of the labor force working in agriculture, since 1300 – By Max Roser

Data source: Pre 1800 is from Allen (2000), "Economic Structure and Agricultural Productivity in Europe, 1300-1800". Newer data from the World Bank.

The interactive data visualization is available at [OurWorldinData.org](https://ourworldindata.org). There you find the raw data and more visualizations on this topic.

Licensed under [CC-BY-NC-SA](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) by the author Max Roser.

Zdroje dat v geografii zemědělství

- FAO
- Ministerstvo zemědělství (Zelená zpráva, publikace Zemědělství)
- ČSÚ – Agrocenzus (2010,2020)
- LPIS (veřejný registr půdy) – uživatelé půdy, typ hospodaření
- Výzkumný ústav meliorizace a ochrany půdy – BPEJ, eroze, půdní sondy
- Atlas, mapové portály, GIS